

Prof. dr Veselin Vukotić
Podgorica, 23.januara 2007.godine

Intervju dnevnom listu „Dan“

- 1. Prvi privatni fakulteti otvoreni su prije četiri godine. Gdje je danas mjesto privatnih ustanova visokog obrazovanja, kada u državi radi blizu 10 fakulteta? Kako komentarisete tvrdnje da Crna Gora, kao mala država, ima više fakulteta nego što je to realno potrebno?*

Da, prvi privatni fakulteti prvog privatnog Univerziteta „Mediteran“ osnovani su prije četiri godine, Fakultet za evropske studije, čiji su pretežni vlasnici Slovenci, prije tri godine, Fakultet za međunarodnu ekonomiju, finansije i biznis i Fakultet pravnih nauka, kao buduće članice UDG-a, prošle godine, a sada je na UDG-u u toku proces akreditacije Fakulteta humanističkih nauka, kao i Fakulteta za biznis i ekonomske informacione sisteme, čija ideja je zasnovana na najefikasnijim američkim iskustvima.

Ima, pored UDG, još veoma dobrih inicijativa za nove fakultete! Da li je to mnogo ili malo u maloj Crnoj Gori? Ja mislim da je malo! Crnoj Gori, po našim procjenama treba još najmanje 4-5 univerziteta u sljedećih 10 godina. Kao kriterijum posmatrajmo tržište, odnosno spremnost mladih srednjoškolaca i njihovih roditelja da upišu neki od fakulteta jer to određuje broj fakulteta. Ako ne upišete studente, onda nema izvora finansiranja i fakultet se gasi! To važi i za privatne i za državne fakultete. Zato će borba za studente biti sve veća i oštrija, što je dobro, jer u krajnjem mora pospješiti kvalitet.

No, moj stav o potrebi većeg broja univerziteta u Crnoj Gori polazi od najmanje dvije činjenice: (1) znanje postaje najvažniji čovjekov resurs. U vremenu koje dolazi nezavršavanje, makar fakulteta, je sakaćenje mladog čovjeka. I to veliki kritičari privatnih fakulteta znaju, kada svoju djecu šalju na prestižne privatne fakultet u svijetu; (2) U Crnoj Gori oko 5500 mladih ljudi završava srednju školu. Mi smo još ispod evropskog prosjeka svršenih srednjoškolaca koji nastavljaju studije. Da bi kvalitetno studirali, moraju imati makar stolicu u amfiteatru. Da ne govorimo o očuvanju ili poboljšanju kvaliteta, potrebi rada u malim grupama, mentorskog rada i sl. Teško je sa upisom velikog broja studenata obezbijediti kvalitet studija. Kada tako pridete ovom pitanju – dobijate drugu sliku. Ali, ako neko hoće da drži monopol i u njemu uživa, ovaj moj prilaz mu nije po volji. Ne treba zaboraviti da se ulaskom u Evropsku Uniju širi tržište i ta logika zatvaranja sistema samo pokazuje nerazumijevanje savremenih procesa.

- 2. Koji je cilj osnivanja asocijacije privatnih visokoskolskih ustanova?*

Isti kao i svih ostalih asocijacija u ostalim oblastima, npr. biznisu – prije svega da se izborimo za povećanje imidža privatnog obrazovanja, ne samo na nivou visokog obrazovanja. Zašto je u svim ostalim oblastima normalno da imate privatnu inicijativu, a u visokom obrazovanju je to vidoko? Niko se npr. ne ljuti na privatne medicinske ustanove, na privatne sportske klubove, na privatne

medije. Zapravo, najveći kritičari osnivanja privatnih fakulteta su iz privatnih medija, pod geslom da će to uništiti državni univerzitet. A da li su privatni mediji osnovani da bi uništili državne medije ili da svi dokažu svoj kvalitet na tržištu?

Jednostavno, cilj nam je da kroz podsticanje procesa decentralizacije visokog školstva ovu oblast demokratizujemo. Meni je jasno da su vojska i državno obrazovanje (ideologija sistema) bili oslonci tradicionalne nacionalne države. Zato je i tolika zebnja prema privatnom obrazovanju! Političari gube kontrolu nad ideologijom sistema!... Isto tako asocijacija će raditi na kriterijumima i standardima, koji su bliski, ne samo evropskim, nego i američkim, i koji će biti jači od standarda državnih univerziteta. Mi već, npr. na UDG imamo kriterijume izbora nastavnika u akademski zvanja koji su makar 20% strožiji od kriterijuma izbora na državnom univerzitetu.

3. *Da li bi ste pojasnili najavljeno zajedničko djelovanje prema državi, prije svega u smislu promjene zakonske regulative i ucesca u budžetu? Da li bi ste nam pojasnili ideju finansiranja putem vaučera? Da li to znaci da bi najbolji srednjoskolci, mogli da biraju da li ce se o trosku budžeta skolovati na privatnoj ili drzavnoj ustanovi?*

Ovo pitanje je suviše široko. Zato samo u naznakama. Država još ne „priznaje“ studente na privatnim fakultetima, a često ni samofinansirajuće studente na državnim fakultetima. Npr. naši studenti nemaju pravo da konkurišu za studentske domove! Zašto? Čiji su ti domovi? Zašto, npr niko od pedesetak lučonoša koji su upisali UDG nema pravo da konkuriše za dom? Da li je rektor privatnog univerziteta bio pozvan na sjednicu Skupštine Crne Gore prilikom usvajanja Ustava (rektor državnog univerziteta jeste)? Nestajanje jednog monopola je, istina, proces i mi upravo želimo da taj proces teče po standardima razvijenih država, ali i prema interesima naših mladih ljudi. Zar i neki političari u Parlamentu ne govore o „našim državnim studentima“ i „privatnim studentima“ i da se oni bore za interese „državnih studenata“! Zar to nije apsurd?

Što se tiče finansiranja, to je ozbiljna tema! Sadašnji sistem finansiranja je neodrživ! Ideja Bolonje traži neki drugi pristup! Isto tako, moramo uvažavati činjenicu da svi mi građani plaćamo za obrazovanje – to znači ulažemo svoj novac u budžet za obrazovanje. To je oko 19% budžeta Crne Gore. Sve je više pitanja koja mi postavljaju roditelji: zašto ja dva puta plaćam za obrazovanje – porez i školarinu na privatnom fakultetu, ili samofinansiranje na dravnom univerzitetu, koje nije tako jeftino kao što se misli. Međutim ovo je suviše ozbiljna tema da bi je lomili preko koljena! Opasni su svi ishitreni potezi u obrazovanju. Ali, opasno je i zatvarati oči pred stvarnošću.

Potrebno je da prvo raspravljamo o mjestu i ulozi obrazovanja u društvu, društvenom i materijalnom statusu škole i nastavnika. Da se opredijelimo hoćemo li neuslovne škole i siromašne nastavnike? Ako to hoćemo, onda ostaje sadašnji sistem! Ako hoćemo da mijenjamo status obrazovanja – potreban je drugi sistem finansiranja!

Ideja vaučera u obrazovanju, koja se primjenjuje u mnogim državama, nije tako laka za primjenu u državi u kojoj nemate razvijenu konkurenciju u sistemu obrazovanja. Možda se sa ulaskom u Evropsku uniju stvaraju uslovi za to.

4. *S obzirom da ste bili dugogodišnji profesor Ekonomskog fakulteta, smatrate li da se na privatnim ustanovama više pažnje posvećuje studentima?*

Uvijek sam posvećivao pažnju studentima. I sada na našim privatnim fakultetima imam isti odnos koji sam imao na Ekonomskom fakultetu. Studentima sam uvijek pomagao svojim preporukama i ličnim poznanstvima da dobiju stipendije ili boravak u inostranstvu! I tada sam, što i sada radim, sa njima igrao fudbal. Isto tako, **studentima sam uvijek savjetovao i savjetujem ono što sam u obrazovanju savjetovao svojoj djeci.** Zato su mi i najdraže čestitke za formiranje mog privatnog fakulteta koje su došle od mojih studenata sa Ekonomije... Priznajem da mi taj rastanak od studenata Ekonomije nije lako pao. No srešćemo se na postdiplomskim studijama ili doktoratu na UDG-u.

Prije početka nastave, održao sam, kao dekan, predavanje svim profesorima i saradnicima FMEFB o odgovornosti koju smo preuzeli primajući 111 studenata koje smo upisali i o načinu rada sa njima do najsitnijih detalja. Kao Dekan više „kontrolisem“ profesore nego studente. Studente, prije svega, treba motivisati! Tako sam radio i na Ekonomskom fakultetu u dijelu predmeta i smjerova koje sam vodio.

Fakultet nije posao! To je, prije svega ljubav!

Mi danas radimo u malim grupama, studenti su na Fakultetu i po 10 sati dnevno, telefoni svih profesora su otvoreni za studente, e-mail komunikacija je redovna, druženje, sport, Lovćen, Miločer, novogodišnji koktel sa roditeljima studenata, dali smo oko 20 stipendija... Ta promjena koju uočavamo kod studenata od jula, do danas nam daje snage da razvijamo nove oblike nastave i odnosa sa studentima... U svakom slučaju nije lako doći do vrha... Ali, krenuli smo!

5. *Da li mislite da država ima interes i koji bi bio, da omogući ovakav način finansiranja?*

Ko je država? Da li je to 6-7 lidera političkih partija? Jedna od rijetkih stvari koje me mogu iznervirati je crnogorsko idolopoklonstvo prema državi! Država smo valjda mi građani! Država je unija pojedinačnih interesa građanin, a ne neki kišobran dat od boga, oličenog u političarima, koji drže iznad nas i, ako se neko od njih samo i pomjери, bićemo sprženi od neke sile od koje nas štiti njihov kišobran. Moj koncept mikrodržave, na kome i dalje radim upravo, ima za cilj oslobađanje građana od straha od države i ubjeđenja da je samo politika staza ka uspjehu u životu, što sada za mnoge neznavene zaista i jeste!

Puno se govori o socijalnim razlikama u društvu i raznim rješenjima, koja više zavaravaju nego što vode ka rješenjima problema. Da li je neko pomislio da je dugoročno, najveći generator socijalnih razlika u društvu upravo obrazovanje! Od toga koju i kakvu školu i koji fakultet završavaju naša djeca, u mnogome će zavisiti i njihov život i sudbina. Današnji student ide u penziju, ako se tada uopšte bude išlo u penziju, oko 2060. godine, kroz 45-50 godina. Što će se dešavati u svijetu za to vrijeme? Zamislite da neko ko je umro prije 60 godina ustane sa onoga svijeta i pogleda današnji svijet: od toliko promjena bi se uplašio i ponovo pobjegao na onaj svijet. Kako pripremiti učenike i studente za vrijeme koje i ne znamo kakvo će biti? Da li ih

tjerati da bubaju, da uče napamet, da ustaju kada u učionicu ulazi profesor, da uče iz slabih knjiga, da im predaju nemotivisani profesori, da ih kao ličnosti ne poštujemo? Ili bi ih trebalo učiti slobodi, kreaciji i razmišljanju? Zar ih ne treba učiti komunikaciji i manirima? Da li hoćemo da u Evropi igramo utakmicu ili da obilježavamo igralište za utakmice drugih? Da li je moguć ekonomski razvoj bez razvijanja potrebnih procesa u obrazovanju? To su teme koje smo mi programski obradili u **Agendi ekonomskih reformi i razvoja** koju je Vlada, na žalost, bez objašnjenja odbila! Sadašnji sistem školstva je uglavnom usmjeren na školovanje djece za siromaštvo, odnosno da sutra budu siromašni! Sa idejom siromaštva na kojoj počiva današnji sistem obrazovanja nema rješavanja pitanja socijalnih razlika u društvu!

Prema tome, „državu“ treba dobro prodrmati kada je obrazovanje u pitanju! Slučaj Tehničke škole je vidljiva opomena! Na žalost, prišlo mu se sa policijske strane (ko su, čija djeca, ko ih je nagovorio,...) jer je to mentalni nivo većine ljudi na javnoj sceni, a ne sa strane analize društvenih odnosa i uzroka koji su do toga doveli... To je slučaj koji bi digao na noge svaki Parlament koji misli o mladima i njihovoj budućnosti! Zamislite da se to desilo u privatnoj školi, a ne u državnoj! Kakva bi to bila poslastica za vjerne čuvare države, ne samo u obrazovanju! Ali, sve dok ne budemo imali mikrodržavu zasnovanu na modernom znanju i organizaciji, to neće biti moguće. Naš Parlament i Vlada će ovakve situacije smatrati sitnim ekscesima kojima nisu kumovali! Velika država i velika administracija nose i veliku neodgovornost! Zato su i protiv koncepta mikrodržave koji se zasniva na efikasnosti i odgovornosti!

6. Da li fakulteti, čiji ste osnivač konkurisu za sredstva iz budžeta za finansiranje istraživačkih projekata?

Mi smo tek na početku! Mi smo započeli udaranje temelja jednoj novoj organizaciji univerzitetske kulture i jačanju veza sa tržištem – međunarodnim prije svega. Npr. veliki broj naših studenata će ovoga ljeta imati aktivnosti u inostranstvu! Zaista, naporno se radi na tom nastavnom i pedagoškom dijelu!

U principu, ne smatram da je to nemoralno – da privatni fakulteti konkurisu za projekat! Nemoralno je uzeti projekat, a ne dati rezultate, a ne da li konkurišu državni ili privatni fakulteti. Pa, i privatni fakulteti su dio ovog društva! I budite uvjereni – sve značajniji!

Mlada generacija ne traži ni državne ni privatne fakultete, već fakultet koji će im dati znanje koje oni očekuju ili koje im je potrebno za uspjeh u životu! Kao što Kinezi kažu, nije važno da li je mačka crna ili bijela – važno je da lovi miševe!

7. Pored diplome, čime mogu da se pohvale Vasi studenti po odlasku od Vas licno i sa Vašeg fakulteta?

Za naše studente diploma kao papir nije bitna! Bitno je znanje i karakter koji se na fakultetu razvijaju i koji studenti nose sa sobom! Isto tako, ponijeće i ljubav prema tom najljepšem dijelu svoga života i obavezu da pomognu budućim studentima UDG-a!

A pored svega toga, ponijeće i kravatu UDG – nadam se znak raspoznavanja kvaliteta na međunarodnom tržištu!